

AMENAJMAN, TEKNOLOJİ VE COĞRAFYA*

Prof. Dr. İsmail Yalçınlar
(İstanbul Üniversitesi)

Arzın yüzünü ve tabii zenginliklerini, çeşitli amaçlara göre, etüd edip değerlendirmeye çalışan bu bilim ve teknik kolları, görünüşte, birbirinden ayrı alanlar sayılırsa da, aşağıdaki tariflerinden anlaşılacağı üzere, konularının birbiri içerisine girmesi dolayısıyla, aralarında sıkı bir bağlılık vardır.

Amenajman (aménagement): Özellikle, arazi için kullanıldığı zaman, "arazinin tabii ve beşeri zenginliklerini ve bunlara dayanan ekonomik faaliyetleri, coğrafi şartlar içinde, genellikle milli amaçlar bakımından, bölge ve çevrelere göre, düzenleyip tevzi etme" anlamını taşır. Endüstri amenajmanı, işletme amenajmanı, orman amenajmanı, arazi amenajmanı... gibi tali kollara ayrılır.

Teknoloji (technologie): "Endüstrinin çeşitli kollarında kullanılmış ve kullanılacak prensip, metod, alet ve materyellerin etüdünü yapan, çeşitli bilim ve teknik kollarının bütünü" anlatmak için kullanılan bir terimdir; pek çok kolu vardır, bu kolların sayısı her alanda hızla artmaktadır.

Coğrafya (Géographie): "Arzın bugünkü tabii ve beşeri çehresinin tasvirini ve izahını konu olarak ele almış bir ilimdir; insan toplumlarının da yer aldığı veya bu toplumların tesir ettiği ortam üzerindeki yer şekillerinin, iklimin, bitki topluluklarının ve hayvanların tesirlerini, toprağın ve toprak altındaki diğer tabii zenginliklerin işletilerek değerlendirilmesiyle meydana gelen özel ve genel nüfus gelişmelerini yerinde inceler; konusu ve alanı çok geniş olan bu ilim kolu, Genel Coğrafya, Fiziki Coğrafya, Beşeri ve İktisadi Coğrafya, Ülkeler Coğrafyası, gibi ana dallara ayrılır; bunların yanında, son yıllarda, hızla gelişmekte olan tali dallar da vardır. Tatbiki Coğrafya, Şehircilik, Jeomorfoloji gibi...

* Konya'da 6-18 Ağustos 1973 tarihlerinde yapılmış olan XXII. Coğrafya Meslek Haftası toplantısına tebliğ olarak sunulmuştur.

Tabii varlıklar ve olaylar, geniş bir mekân ve uzun bir zaman içinde çeşitli kanun ve prensiplere göre oluştuğu için, birbiri içine girmiş ve genellikle karmaşık bir durumdadır; birçok varlık ve olaylar arasında, zamanla, yer yer bir denge ve ahenk te meydana gelmiştir; ne yazık ki, teknolojinin ve nüfus artışının bir sonucu olarak, tarihi çağlardan beri hemen her ülkede çeşitli yönlerden ve geniş ölçüde tahribat ta vardır. Bu tahribat bu gün de devam etmektedir.

Tabii zenginlikleri, tabiatı ve yeraltını inceleyip, varlıkları değerlendirmeye çalışan, amenajman, teknoloji ve coğrafya gibi ilmi ve teknik dallardan hiç birisi, ekseriya zannedildiği üzere, bu çok önemli işi tek başına, yapamayacaktır. Yapmaya çalışsa da rasyonel bir çalışma olmayacak, yahut ta rastlantılara bağlı olarak hatalı ve ekonomik olmayan bir yola girmiş bulunacaktır. Bir örnek olarak, yurdumuzun hızla gelişmekte olan büyük şehirleri, pek çok sayıda küçük şehirleri, hatta güney doğuda görüldüğü gibi, bütün bir bölgesi, yüzyıllar boyu, coğrafi şartlar ve imkânlar düşünülmeden, bitki örtüsü tahrip edilip, erozyona yol açıldığı için, yağışın az olduğu mevsim ve yıllarda susuz kalmakta, ekonomik bir kriz geçirmekte; ayrıca, aşırı otlatmalarla tahribat artmaktadır.

Yeryüzündeki bütün bölgelerin tabii ve beşeri kaynaklarını coğrafya ilmi tesbit ederek değerlendirebilir, şeklinde bir iddiada da bulunulamaz.

Bölgelerin her şeyi ile tanınması ve değerlendirilmesi, çeşitli alanların uzmanları ve teknik elemanları ile bir de yeni laboratuvar alet ve usullerinin kullanılması ile mümkün olabilir.

Yurdumuzda yetişecek, bilhassa liseyi bitirmiş genç elemanları (ki sayıları bu yıllarda ikiyüzünü aşmaktadır) teknik alanlara yönelterek, tabii kaynakları ve beşeri zenginlikleri değerlendirecek, teknoloji elemanlarının sayılarını arttırma teklifleri sık sık yapılmakta ve bu gibi tekliflerin uygulanması daima özlenmektedir.

Bununla beraber, sadece mühendislik, mimarlık ve inşaat sahalarında elemanların yetişmiş olması, yurdun çeşitli problemlerini halletmede yeterli olamamaktadır. Bu gibi elemanlardan, teknolojinin bütün sahalarında uzman olmaları beklenemeyeceği gibi, kendilerinden çok lüzumlu olan, arazi amenajmanı ve coğrafya bilim dalının detaylı bütün bilgi ve metodları da istenilemez. Bu gibi elemanlara, çeşitli mühendislik ve mimarlık fakültelerinde veya akademilerinde, geniş ölçüde coğrafya ve amenajman derslerinin verilmesi de, onların kendi mesleki dersleri için lüzumlu olan zamanlarını alacağından, hiç bir şekilde yerinde olmayacak-

tır. Onların bölge veya arazi amenajmanlarında görev almaları halinde, amenajman ve coğrafya uzmanları ile işbirliği yapmaları ve bölgelere ait analizleri değerlendirmede birlikte çalışmaları daha rasyonel olur. Ancak bu şekilde, araziye, bölgeye, insan topluluklarına ve ekonomik ve sosyal hayata ait problemleri çözümlene imkânı bulunabilir.

Öte yandan, bir bölgenin veya arazinin sosyal-ekonomik yönden amenajmanı, yalnız bir amenajman uzmanından veya yalnız bir coğrafya uzmanından da beklenemez.

Buna göre, bölge veya arazi amenajmanlarında verimli çalışmalar yapabilecek mühendisleri, teknisyenleri, amenajman uzmanlarını ve coğrafya uzmanlarını, "Arazi veya Bölge Amenajmanı Akademilerinde" bir arada yetiştirmek ve bölgelerde işbirliği yapacak şekilde hazırlamak gerekiyor. Bundan da, yurdun, önce büyük merkezlerinde, sonra uygun görülecek diğer yerlerinde, Bölge Amenajman Akademilerinin açılması zarureti ortaya çıkmaktadır. Bir inşaat fakültesi, bir ticaret akademisi veya bir mühendislik akademisi açıldığına göre bütün zenginlikleri ve imkânları ile gelişme bekleyen bir çok bölgeler için, Arazi veya Bölge Amenajman Akademilerinin açılması gerekli görünüyor. Milli Eğitim, Orman ve Tarım Bakanlıklarının işbirliği ile kurulabilecek ve politeknik bir mahiyet taşıyabilecek bu yeni Akademiler, fen derslerinde başarı gösterdikleri halde, her yıl onbinlercesi, açıkta kalan, liseyi bitirmiş gençlerin arazi çalışmalarına yeni bir teknik alanda yetiştirilmesine ve yöneltmesine imkân sağlamış olacaklardır.

Arazi Amenajman Akademilerinin kuruluş planı için aşağıdaki tas-lak teklif edilebilir:

Yıllar	B ö l ü m l e r						Verilecek Krediler
	Amenajman Bölümü	Topğrafya Bölümü	Matematik ve Mühendislik Bölümü	Tatbiki Jeoloji Bölümü	Tatbiki Coğrafya ve Jeomorfoloji Bölümü	Esas + Yardımcı = Toplam	
IV.						20 + 10 = 30	
III.						20 + 10 = 30	
II.						20 + 10 = 30	
						6 × 5 = 30	
I.	Temelbilimler: Matematik, Fizik, Kimya, Jeoloji, Biyoloji, Ya-bancıldil						
						Toplam Kredi: 120	

Liselerin fen kollarını ve ilgili meslek liselerini bitiren öğrencilerin alınacağı bu akademilerde, öğrenci, 1. yılda temel bilimler ve yardımcı dil derslerini görür; başarı gösterdiği takdirde, 4 bölümden birini esas, birini de yardımcı bölüm olarak seçer; II. - III. - IV. yıllarda esas dalından 20'şer ve yardımcı dalından 10'ar kredi alacak şekilde dersleri takip eder, her yıl sonunda veya her sönestr sonunda sınavlarına girer; ayrıca son yılda bir arazi veya uygulama staj çalışması yapar.

Bu Akademileri bitirecek elemanlar, diğer ilgili akademi ve fakülteleri bitirmiş olan elemanlarla birlikte, aşağıdaki "Bölge Amenajman Kurullarında" veya kurumlarında çalışma imkânı bularak, bölgelerin her çeşit tabii zenginliklerinin değerlendirilmesinde, korunmasında, çevre kirlenmesi, deprem, sel, orman yangını gibi afetlerin zararlarının önlenmesinde ve arazinin ıslahında çalışmış olacaklardır. Amenajman kurullarının görev ve çalışmaları da bir kanun veya yönetmelikle düzenlenir:

Bölge Amenajman Kurulu (veya Kurumu):

1. Başkan : Bölgenin Mülki Âmiri,
2. Başkan : Yüksek Mühendis,
- 1 Üye : Orman Yüksek Mühendisi,
- 1 Üye : Ziraat Yüksek Mühendisi,
- 1 Üye : Jeolog,
- 1 Üye : Uzman Coğrafyacı veya Jeomorfolog,
- 1 Üye : Amenajman Uzmanı,
- 1 Üye : Hukukçu.

Bilindiği üzere, yöneticiler, bilim ve teknoloji mensupları ve işleri icabı değişik bölgelere giden yurtaşlar, bölgelerin tabii zenginliklerini gördükleri gibi aynı zamanda, büyük sıkıntılar ve çeşitli problemler doğuran imkânsızlıkları da yakından müşahede etmekte ve bunların içinde geçici veya sürekli yaşamaktadırlar. Hızlı gelişmeler beklendiğine göre, yeni tedbirlerin alınması, bu meyanda yeni yüksek arazi teknik öğretim, kurumlarının açılması gerekmektedir. Özellikle, coğrafyanın lüzumunu, bugünkü durumunu ve her yönden geleceğini düşünen meslektaşların, ve ilgili makamların burada kısaca açıklanan problemin çözümü için yapılan bu teklifi ele alarak ve kendi görüşlerini de katarak, çaba göstermeleri ümid edilir.

Türkiyedeki Coğrafya ilminin, ihtiyaçlara ve Dünyadaki hızlı ilmi ve teknik ilerlemelere paralel olarak, gelişebilmesi için, coğrafya enstitülerimizdeki kadrolar ve teknik imkânlar artık yeterli değildir. Bunların dışında, Fen Fakültelerine, Yerbilimleri Fakültelerine veya ilgili diğer fakültelere bağlı olarak, özellikle, Jeomorfoloji, Klimatoloji, Oseanografya, Kartografya, Tabii Kaynaklar ve Şehircilik gibi bilim dallarından oluşan, yeni Bilimsel-Teknik Bölümlerin hemen açılması, zorunlu bir hale gelmiştir. Bu bölümleri bitirenlerin teknik personel sayılması tabii görülebileceği gibi, bunların ülkemizin gelişmesine katkıda bulunmaları için yeni bir çağır da açılmış bulunacaktır.

